

Ulzama, 20 k. NNO. de Pamplona, que anomenen així Bonaparte, i ja Yanguas (referent a 1418 —si no és que primer havia estat *Aoiza*, com creu Mitxelena, *Textos Arca. Vascos* 56, perquè llavors deuria tenir un altre origen, cf. *Aoiz*—. En el mun. d'Arce (que és prop d'Aoiz) hi ha un agre. *Osa*, que potser és el mateix. Encara d'altres NLL que des del punt de vista substràtic potser podrien anar amb la nostra base bascoide, són *Osába*, agre. de Sardas (prop de Jaca); i *Osona* i *Osonilla*, *lugares* pròxims a Sòria; si bé és temerari guiar-se pel brevíssim *Os-*, que pot tenir moltes fonts (ll. URUS etc.), fins dins el basc: *Osavide*, *Osacain*, *Osacar* també navarresos, pequè la combinació amb *-bide*, *-kain* etc., demostra veritable euskera, però són compostos formats amb *oso* 'total, unit', i no pas amb *AUÇ-*.

En efecte, tractant-se d'arrels tan breus i poc singulars com *AUS-* són grans les possibilitats de coincidència fortuita. Aquí ha passat això en una munió de casos. Fins en l'antiga Nigricia hi hagué, una tribu salvatge dels *Auses*³. Ben cert hi hagué també a la baixa Itàlia uns *Ausones*, descrits com poble primitiu per T.Livi i els grecs. Però és descaminat suggerir que el nom del nostre *AUSA*, -O, pugui ser importat d'allà com diuen que ho féu l'ancià Mz.Pi en l'afany de la seva fantàstica teoria d'un substrat osco-úmbri del cat. i arag. (*Enci. Ling.Hisp.* I, 1x).

Perquè sigui acceptable una etim. en toponomàstica, cal que hi hagi coherència geogràfica, i alguna analogia topo-semàntica palesa, no sols alguna semblança fonètica, majorment si aquesta és breu i adozenada. A acceptar l'etimologia ibero-basca *AUSO* *Osona* ens indueixen la coherència palesa de substrat i forma, i la completa identitat del nom, i del significat, substratlada brillantment per la prompta substitució de *AUSO* per la seva trad. llatina *VICUS*. Mentre que amb els *Ausones* ni tan sols la igualtat fònica és perfecta: el nom sud-itàlic tenia *ō* com ho mostra la grafia grega i la mesura dels hexàmetres en què el posen Virgili (*Ausōniæ tellus* de l'Eneida), Ovidi, Estaci; el NP *Ausonius*, entre altres el del poeta de la *Mosella*, que també l'escandeix així en la seva obra (S. IV).

Val a dir que de noms en *AUS-* n'hi ha un sens-fi. *Ausava* subafl. del Mosel-la (*Tab. Peutung.*, i *It.Anton* avui *Osme*, pròxima a Malmédy) un altre a Baden prop de l'Alt Rin; nom antic *Ausona* (Krahe *Flussnamen.*, 15, 44). Tots, nom de rius ço ja desenganya relacionar-los amb el nom d'una ciutat i tribu nostres, gens fluvials. Weisgerber, que ja s'adonà de la semblança amb el nostre, es limità (més crític) a suggerir «viell. alt-europäisch?» *Rhen. Germ.-Celt.*, 328) però això és reguitzar-ho als núvols.

Res a veure tampoc amb el llatí *AUSUS* 'gosat, atrevit' (J.Segura, *Veü del Montserr.*): participi de *AUDERE* (+ -TO-), ni amb *AUSOS*(-> ll. *aurora*, id.) Ni

amb el castell de *Savassona*, que hom ha identificat amb un imaginari castell *Osona*, cf. Hinojosa, *Reg.Señ.Cat.* 317). Però en realitat (art. infra) sembla venit de *IPSA AVERSIONE* (d'on *Aversó*, sense l'article).

¹ El vaig llegir tot en un original dactilogràfic, cap 1932 (p.23); crec recordar que ho havia sotmès a l'I.E.C.: els col·legues del qual trobaren, com jo, que hi havia un munt d'ingènués i insostenibles etimologies, pròpies de la basco-mania de tants diletants: no sé si s'arribà a publicar, ni me n'he inquietat gaire, perquè poc de bo se'n podia treure d'algú que no tenia coneixement seriós del basc i sense estudis filològics i gens de lingüística. Però a cadascú el seu mèrit, i aquesta pensada, i no era l'única, era bona.—² *S* i *ç*, eren, i encara són, en part dels dialectes bascos, dues sibilants diferents, sordes totes dues; i també n'hi degué haver dues distintes en ibèric: els iberistes troben dos caràcters diferents en aquell alfabet-sil·labari, que ells transcriuen *s* i *ç*, hi ha indicis (els millors si no em confonc), que són: bc. *ç* (avui grafiat *z*) =ib. *ś* = fr. *s*, port. sept. *ç*, andalus *s*; a distinció de bc. *s* = *s* catalana i port. sept., és a dir la *s*, alveolar, quasi pre-palatal, enfront de la *s* apico-dental, que és la més general en les llengües d'Europa (també en àrab). Llavors el timbre d'aquesta *ç*, correspon a la de la *s* catalana; entre vocals es va tornar sonora en l'evolució històrica, com totes les consonants intervocàliques, i com ho és avui la d'*Osona* i *Osor*. Es podria pensar també que la *s* alveolar hispànica, so estrany els romans: fos canviat en *s*llatina—apical—; o bé fou viceversa, car, al capdavant, tampoc està ben establert a quina de les dues corresponia la *s* ibèrica (només la distinció entre *s* i *ç* hi consta indiscutible).—³ Flaubert, que anava ple d'erudició de la bona, parlant de la guerra dels africans contra Cartago: «les hideux *Auséens*, qui mangent des sauterelles---» (*Salammbo*, cap. 12, p. 252).

OSOR i OSORMORT

OSOR. Poble i vall de les Guïlleries, en el límit amb La Selva; i en el terrenal de la diòcesi de Vic, (a la qual pertany la seva parròquia i la de Girona).

PRON.: *əuzə* oït en el poble mateix i a Santa Coloma, St. Hilari i Susqueda, Casac., 1920; però jo havia oït *uzə* a Girona (ja 1913 o 1916), on interpel·laven els minyons badocs o ignorants: «noi que baixes d'*uzə*» (tenien fama de ser gent molt rústica i esquerpa; i de fer uns deliciosos recuits, que la meva tia gironina comprava i confitava); igual anoto 1927 (exc. 107), i en enqs. de 1936 i 1964 en pobles veïns (Querós, Amer etc.); *uzə*, oït en el Santuari d'El Coll (1934, *Li* i 56), 1980 etc.